

IHMISOIKEUSSOPIMUSTEN VALVONTAELINTEN VIIMEISIMMÄT SUOSITUKSET: ROMANIT

Suosituksien perusteella hallituksen tulee ryhtyä toimiin ja raportoida seuraavalla määräaikaisraportoinnin kierroksella tuloksista. Koosteessa suositukset on huomioitu vuoden 2022 loppuun asti. Suositukset on kirjattu suoraan sellaisenaan, ilman analyysiä tai painotuksia. Joitakin alle-
viivauksia on kuitenkin tehty lukemisen helpottamiseksi. Suositukset ovat alun perin englanniksi, käännökset ovat epävirallisia. Joidenkin komiteoiden suositukset ovat koosteessa englanniksi. Kooste sisältää pääasiassa suosituksia, joissa on nimenomaisesti mainittu romanit. Esimerkiksi rasismista ja syrjinnästä laajemmin on erillinen suosituskooste ja -tiivistelmä.

Sisällys

YHDISTYNEET KANSAKUNNAT.....	2
YK:n Naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea 2022 (CEDAW/C/FIN/CO/8)	2
YK:n Ihmisoikeuskomitea 2021 (CCPR/C/FIN/CO/7)	6
YK:n Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea (ICESCR) 2021 (E/C.12/FIN/CO/7)	9
Rotusyrjinnän poistamista käsittelevä komitea 2017 (CERD/C/FIN/CO/23).....	11
Lapsen oikeuksien komitea 2011 (CRC/C/FIN/CO/4)	13
YK:n yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (UPR) 2022 (A/HRC/WG.6/41/L)	16
YK:n itsenäinen asiantuntija ikääntyneiden henkilöiden ihmisoikeuksien nautinnasta 2022 (A/HRC/51/27/Add.1)	17
EUROOPAN NEUVOSTO.....	19
Euroopan neuvoston Ministerikomitean suositukset kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanosta Suomessa (FCNM) 2020 (CM/ResCMN(2020)1)	19
Euroopan rasmin ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI) Suomea koskeva viides raportti (CRI(2019)38)	19
Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä (GREVIO/Inf(2019)9)	20
Ministerikomitean suositukset alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevasta eurooppalaisesta peruskirjasta 2018 (CM/RecChL(2018)5) .	21
Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun Nils Muižnieksin Suomea koskeva raportti (CommDH(2012)27)	21

YHDISTYNEET KANSAKUNNAT

Valvontaelin	Suositus	Tiivistelmä
<p>YK:n Naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea 2022 (CEDAW/C/FIN/CO/8)</p>	<p>E. Principal areas of concern and recommendations</p> <p>Women’s rights and gender equality in relation to the coronavirus disease pandemic and recovery efforts</p> <p>9. The Committee takes note of the government research project on the impact of the pandemic on gender equality in the labour market, the economy and in relation to wellbeing and health. The Committee expresses concern, however, at reports that the pandemic resulted in a decrease in employment particularly within female-dominated industries, such as services and tourism.</p> <p>10. The Committee, in line with its guidance note on the obligations of States parties to the Convention in the context of COVID-19, issued on 22 April 2020, recommends that the State party:</p> <p>(b) Ensure the equal participation of women and girls, including disadvantaged and marginalised groups of women, in the State party’s official national recovery programmes and strategies;</p>	<p>Heikommassa asemassa olevien ja marginalisoitujen naisten osallistuminen kansallisiin koronan toipumisohjelmiin ja -strategioihin.</p>
	<p>Temporary special measures</p> <p>17. The Committee welcomes the efforts of the State party to strengthen the participation of migrant women in political and public life, education and the labour market. It also takes note of the government resolution of 2015 requiring the boards of large and medium-sized listed companies to have a minimum of 40 per cent of both women and men on their boards. The Committee is, however, concerned that there have been no positive developments towards this minimum quota for women in recent years.</p> <p>18. In line with article 4(1) of the Convention and the Committee’s general recommendation No. 25 (2004) on temporary special measures, the Committee recommends that the State party:</p>	<p>c) Väliaikaisten erityistoimien vahvistaminen mm. romaninaisten osallistumisen lisäämiseksi eri sektoreilla.</p>

	<p>(c) Continue and further strengthen specific temporary special measures to accelerate the participation of women belonging to disadvantaged groups such as migrant women, <u>Roma women</u>, Sami women, single mothers, older women and women with disabilities, in political and public life, decision-making, education and the labour market.</p>	
	<p>Discriminatory gender stereotypes</p> <p>19. The Committee notes that parliament is discussing a government proposal to make committing a crime on a gender-based motive an aggravating circumstance for hate speech offences and other offences.. The Committee nevertheless notes with concern:</p> <p>(a) That hate speech, including misogynist speech, has risen considerably as a percentage of all hate crimes from 37 per cent in 2016 to 52 per cent in 2020;</p> <p>(b) That a high incidence of hate speech is gender-related, particularly directed against <u>ethnic minority</u> women and against women politicians;</p> <p>(c) That media and the advertising sector reportedly convey stereotyped images and messages regarding women, particularly with regard to gender-based violence against women, and there are no self-regulatory instruments.</p> <p>20. Recalling the Committee's previous recommendations (CEDAW/C/FIN/CO/8, para.27) the Committee recommends that that the State party:</p> <p>(a) Take steps to criminalize sexist, misogynist and other forms of gender-related hate speech, including against migrant women and women belonging to national minorities;</p> <p>(b) Strictly enforce the October 2021 amendment to the Criminal Code concerning the right to bring charges for menace in cases of gender-related hate speech;</p>	<p>a) Toimia sukupuoleen perustuvan vihapuheen kriminalisoimiseksi.</p> <p>b) Täytäntöönpanna rikoslakiin lokakuussa 2021 tehdyn muutoksen, jonka myötä laitton uhkaus on virallisen syytteen alainen tietyissä sukupuoleen perustuvan vihapuheen tapauksissa.</p>

	<p>Equal participation in political and public life</p> <p>27. The Committee welcomes the high percentage of women in the State party's parliament (45.5 per cent), among the State party's representatives in the European Parliament (57.1 per cent) and as ambassadors in the civil service (50%). The Committee notes with concern, however, that:</p> <p>(b) Migrant women, women with disabilities, women from ethnic minorities and <u>Roma women</u> are underrepresented in political and public life and notes the lack of statistical data on their situation;</p> <p>28. Reiterating its previous recommendations (CEDAW/C/FIN/CO/7, para. 23, and recalling its general recommendation No. 23 (1997) on women in political and public life and its general recommendation No. 25 on temporary special measures, the Committee recommends that the State party:</p> <p>(b) Put in place measures, including temporary special measures, to ensure that the representation of women in political and public life, and particularly in leadership positions, reflects the full diversity of the population;</p>	<p>b) Toimia varmistaa, että naisten representaatio julkisessa elämässä edustaa monimuotoisuutta.</p>
	<p>Education</p> <p>29. The Committee notes the State party's indication that legislation integrating equality and non-discrimination in the curriculum for early childhood education will enter into force in 2023. It welcomes the State party's efforts to include courses on non-discrimination, equality and intimate partner violence in military academy curricula. The Committee also welcomes the fact that the Government of Åland supports projects to encourage girls and boys to make non-traditional educational choices. The Committee welcomes the publication in 2021 of the action plan to prevent bullying, violence and harassment in schools and educational institutions and the publication by the Finnish National Agency for Education of a guide on preventing and intervening in sexual harassment cases at schools and educational institutions. The Committee, however, notes with concern:</p>	<p>a) Kiusaamisen vastaiset toimet, mm. toimintasuunnitelman täytäntöönpanon seuranta yms.</p>

	<p>(a) The reportedly high incidence of bullying against girls and boys in schools;</p> <p>30. Reiterating its previous recommendations (CEDAW/C/FIN/CO/7 para. 25), and recalling its general recommendation No. 36 (2017) on the right of girls and women to education, the Committee recommends that the State party:</p> <p>(a) Allocate sufficient resources for and monitor the implementation of the national anti-bullying action plan to provide safe and inclusive educational environments free from discrimination, harassment and gender-based violence, strengthen the role of counsellors in ensuring safe and inclusive educational environments, impose and implement sanctions for bullying, and address intersecting forms of discrimination faced by <u>disadvantaged groups of women and girls</u> in the education system;</p>	
	<p>Employment</p> <p>31. The Committee welcomes the recent legislative amendments providing equal family leave for both parents and additional leave to single parents. It takes note of the State party's efforts to eliminate gender segregation in the labour market and its intention to reduce the gender pay gap to 12 per cent by 2025. The Committee nevertheless notes with concern:</p> <p>(c) The difficulties experienced by <u>women belonging to ethnic minorities</u>, migrant women and women with disabilities in accessing secure, well-paid and full time work;</p> <p>32. With reference to its previous recommendations (CEDAW/C/FIN/CO/7, para. 27), the Committee recommends that the State party:</p> <p>(c) Develop effective strategies and policies to improve women's access to secure, well-paid jobs with a particular emphasis on disadvantaged groups of women, including migrant women, <u>women from ethnic minority groups</u>, single mothers, older women and women with</p>	<p>c) Erityisesti mm. etnisiin vähemmistöihin kuuluvien naisten pääsy turvallisiin ja hyväpalkkaisiin töihin.</p>

	disabilities;	
	<p>Economic empowerment of women</p> <p>35. The Committee is concerned that austerity measures including cuts to social security benefits taken between 2016 and 2018 disproportionately affected women and contributed to feminization of poverty in the State party.</p> <p>36. The Committee recommends that the State party:</p> <p>(b) develop and strengthen programmes to support women entrepreneurs, including those belonging to minority ethnic groups and women with low incomes.</p>	b) Ohjelmia naisyrittäjien tukemiseen, ml. etnisiin vähemmistöihin kuuluvien.
	<p>Disadvantaged groups of women</p> <p>37. The Committee notes with appreciation that separate wings for women inmates will be established in six prisons to ensure their safety and well-being. It also notes the State party's indication that proposed amendments to the Law on the promotion of integration to facilitate the integration of migrant women in society and strengthen their access to the labour market. It further notes that the <u>third national policy on the Roma</u> under preparation focuses on the status of several groups within the <u>Roma community</u>, including <u>Roma women</u>. The Committee notes with concern, however, the lack of information on specific measures to address the situation of women who face intersecting forms of discrimination, in particular migrant women, <u>Roma women</u>, older women and women with disabilities.</p> <p>38. The Committee recommends that in its next report the State party provide detailed information on targeted measures to ensure equal rights and opportunities for women who face intersecting forms of discrimination, including migrant women, <u>Roma women</u>, older women and women with disabilities.</p>	Seuraavassa raportissa tietoa toimista moniperustaista syrjintää kohtaavien naisten, mm. romaninaisten, oikeuksien turvaamiseksi.
YK:n Ihmisoikeuskomitea 2021	<p>Yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo</p> <p>12. Komitea panee merkille ne lainsäädäntö- ja politiikkatoimet, jotka sopi-</p>	Etnisten vähemmistötaustaisten naisten osallistuminen julkisella ja yksityisellä sekto-

<p>(CCPR/C/FIN/CO/7)</p>	<p>musvaltio on toteuttanut ehkäistäkseen ja torjuakseen syrjintää ja edistääkseen sukupuolten tasa-arvoa. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että yhdenvertaisuusvaltuutettu voi saattaa syrjintäasioita yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi vain kaikkien asianosaisten suostumuksella ja etteivät uhrit voi hakea hyvitystä lautakunnasta vaan ainoastaan tuomioistuimesta pitkällisessä oikeudenkäynnissä. Komitea panee huolestuneena merkille myös sen valtuuskunnan myöntämän seikan, ettei yhdenvertaisuuslaki ole vielä laajalti tunnettu yleisesti, minkä vuoksi syrjintään uhrit hakevat oikeutta vaihtelevien ja joskus sekavien kanavien kautta. Komitea on huolestunut myös vammaisten naisten ja etnisten vähemmistötaustaisten naisten vähäisestä poliittisesta edustuksesta ja että tästä asiasta on saatavilla eriytettyjä tilastotietoja vain niukasti (2 ja 26 artikla).</p> <p>13. Sopimusvaltion tulisi</p> <p>(e) tehostaa pyrkimyksiään lisätä naisten, erityisesti vammaisten naisten ja etnisten vähemmistötaustaisten naisten, osallistumista julkisella ja yksityisellä sektorilla ja heidän edustustaan korkeimmalla tasolla sekä parannettava tiedonkeruutaan tämän osalta. Etnisten vähemmistötaustaisten naisten osallistuminen julkisella ja yksityisellä sektorilla.</p>	<p>rilla.</p>
	<p>Vihapuhe ja viharikokset</p> <p>14. Komitea panee merkille, että sopimusvaltio on pyrkinyt torjumaan vihapuhetta ja viharikoksia erilaisilla toimilla, kuten hyväksymällä kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelman ja käynnistämällä nettipoliisien toiminnan poliisilaitoksilla. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että haavoittuviin ryhmiin ja vähemmistöryhmiin, kuten naisiin, afrikkalaistaustaisiin, muslimeihin, lesbo-, homo- ja biseksuaaleihin, transsukupuolisiin sekä <u>romani-</u> ja juutalaisyhteisöihin kohdistuu edelleen suvaitsemattomuutta, ennakkoluuloja, vihapuhetta ja viharikoksia erityisesti joukkoviestimissä ja sosiaalisissa verkostoissa. Tässä suhteessa komitea pitää valitettavana, ettei politiikka- ja tiedottamistoimien vaikutuksista ja vaikuttavuudesta vihapuheen ja viharikosten vähentämisessä ole saatavilla yksityiskohtaisia tietoja ja ettei tietoja tästä asi-</p>	<p>Tehostaa pyrkimyksiä torjua mm. rotuun ja etniseen taustaan perustuvaa syrjintää, vihapuhetta ja kehottamista syrjintään ja väkivaltaan</p> <p>a) parantamalla tiedonkeruuta, tuomitsemalla vihapuhe julkisesti ja ehkäisemällä vihapuhetta erityisesti verkossa</p> <p>b) Monimuotoisuuden suvaitsemisen edistäminen tiedottamisella; Stereotyyppien poistaminen</p> <p>c) Viharikosten tutkiminen perusteellisesti ja rikostentekijöiden rankaiseminen sekä uh-</p>

	<p>asta kerätä riittävästi (2, 19, 20 ja 26 artikla).</p> <p>15. Sopimusvaltion tulisi tehostaa pyrkimyksiään torjua yleissopimuksen 19 ja 20 artiklan sekä mielipiteen- ja sananvapautta koskevan komitean yleiskommentin nro 34 (2011) mukaisesti muun muassa rotuun, etniseen taustaan, uskontoon tai seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvaa syrjintää, vihapuhetta ja kehottamista syrjintään tai väkivaltaan. Sopimusvaltion tulisi muun muassa</p> <p>(a) parantaa aihetta koskevien tietojen keruuta ja ryhtyä tehokkaisiin toimiin vihapuheen ehkäisemiseksi sekä verkossa että sen ulkopuolella, tuomita vihapuhe päättäväisesti ja julkisesti sekä tehostaa pyrkimyksiä puuttua verkossa esiintyvään vihapuheeseen;</p> <p>(b) tehostaa tiedottamistoimiaan, joilla pyritään edistämään ihmisoi- keuksien kunnioittamista ja monimuotoisuuden suvaitsemista sekä oikaisemaan ja poistamaan rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvat stereotyyppiset ennakkoluulot;</p> <p>(c) kannustaa ilmoittamaan viharikoksista ja varmistaa, että viharikokset tutkitaan perusteellisesti, rikoksentekijät asetetaan syytteeseen ja heitä rangaistaan ja että uhrien käytettävissä on tehokkaat oikeuskeinot;</p> <p>(d) antaa asianmukaista koulutusta vihapuheen ja viharikosten käsittelemisestä keskus- ja paikallishallinnon viranomaisille, lainvalvontaviranomaisille, tuomareille ja syyttäjille sekä monimuotoisuuden hyväksymisen edistämistä joukkoviestimissä työskenteleville.</p>	<p>rien oikeussuojakeinot</p> <p>d) Koulutusta viranomaisille vihapuheesta ja viharikoksista</p>
	<p>Etninen profilointi</p> <p>16. Komitea panee merkille ulkomaalaislaissa säädetyn etnisen profiloinnin kiellon ja tätä aihetta käsittelevän koulutuksen antamisen lainvalvontaviranomaisille. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut tiedoista, joiden mukaan poliisi on harjoittanut etnistä profilointia (2, 12, 17 ja 26 artikla).</p>	<p>Etnisen profiloinnin kieltäminen lainvalvontaviranomaisilta myös käytännössä.</p> <p>Jatkaa koulutusta lainvalvontaviranomaisille sekä arvioida koulutusten vaikutusta.</p>

	<p>17. Sopimusvaltion tulisi ryhtyä tarvittaviin toimiin varmistaakseen, että etninen profilointi kielletään lainvalvontaviranomaisilta sekä lain-säädännössä että käytännössä, ja estääkseen ulkonäköön, ihonväriin tai etniseen tai kansalliseen alkuperään perustuvan erilaisen kohte-lun.</p> <p>Sopimusvaltion tulisi jatkaa pyrkimyksiään antaa kaikille lainvalvon-taviranomaisille asianmukaista koulutusta estääkseen etnisen profi-loinnin tosiasiallisesti ja arvioidakseen säännöllisesti tämän koulu-tuksen vaikutuksia.</p>	
<p>YK:n Taloudellisten, sosiaalisten ja sivi-syksellisten oikeuk-sien komitea (ICESCR) 2021 (E/C.12/FIN/CO/7)</p>	<p>Tiedonkeruu</p> <p>12. Komitea panee arvostaen merkille, että taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien nauttiminen on sopimusvaltiossa yleisesti otta-en korkealla tasolla. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että jotkin vä-estönosat ovat syrjäytyneitä ja vähäosaisia yleissopimuksella turvattujen oikeuksien käytön suhteen, kuten näissä päätelmissä todetaan, ja että eri-teltyjen tilastotietojen puuttumisen vuoksi on vaikea arvioida luotettavasti eriarvoisuuden ja syrjinnän laajuutta ja saada tietoja käytettäväksi tätä asi-aa koskevia toimintaperiaatteita muodostettaessa (2 artiklan 2 kappale).</p> <p>13. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio parantaa tiedonkeruujär-jestelmäänsä, jotta se tuottaisi luotettavia, kiellettyjen syrjintäperus-teiden mukaan eriteltyjä tietoja ja jotta pystyttäisiin tunnistamaan ne ryhmät, jotka ovat muita heikommassa asemassa käyttäessään talou-dellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksiaan. Tältä osin komitea suosittelee myös, että sopimusvaltio a) soveltaa osallistavaa lähes-tymistapaa ja asianmukaisia menetelmiä kerätäkseen tietoja vaikeasti laskettavista, syrjäytyneistä väestöryhmistä ja niistä ihmisistä, jotka voivat jäädä perinteisten kotitalouksiin kohdistuvien tutkimusten ul-kopuolelle; ja b) käyttää itsemäärittelyn periaatteen pohjalta sijais-muuttujia kiertääkseen lailla säädetyn kiellon, jonka mukaan tietoja ei saa kerätä etnisyyden perusteella. Komitea kehottaa sopimusvaltiota perehtymään Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutetun toimiston (OHCHR) julkaisuun ihmisoikeusperustaisesta lähestymis-</p>	<p>Tiedonkeruujärjestelmän parantaminen, jot-ta TSS-oikeuksien kannalta heikommassa asemassa olevat tunnistetaan.</p>

	<p>tavasta tietoihin.</p>	
	<p>Yhdenvertaisuus</p> <p>14. Komitea panee huolestuneena merkille tiedot sellaisten ryhmien kuin saamelaisten tai maahanmuuttajataustaisten jatkuvasta syrjinnästä, joka väistämättä vaikeuttaa oikeuksien yhdenvertaista käyttämistä muun muassa työelämän, asumisen ja koulutuksen alalla. Komiteaa huolestuttavat myös tiedot näiden ryhmien näkymättömyydestä sopimusvaltion yhteiskunnassa (2 artiklan 2 kappale).</p> <p>15. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio uudistaessaan yhdenvertaisuuslakia ja muuta syrjintään liittyvää lainsäädäntöään</p> <p>a) laajentaa lainsäädäntönsä soveltamisalan käsittämään yksilöiden harjoittaman syrjinnän ja</p> <p>b) tehostaa syrjinnän vastaista institutionaalista kehystä.</p> <p>Komitea suosittelee lisäksi, että sopimusvaltio panee rasismiin ja syrjinnän vastaisen toimintaohjelman ja muut aiheeseen liittyvät toimintaperiaatteet täytäntöön osallistavasti, kiinnittäen erityistä huomiota syrjintään taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien käyttämisessä sekä etniseen enemmistöön kuulumattomien ryhmien näkyvyyden lisäämiseen edistääkseen nykyistä suurempaa kunnioitusta kulttuurista moninaisuutta kohtaan sopimusvaltiossa. Komitea kiinnittää sopimusvaltion huomiota yleiskommenttiin nro 20 (2009) yhdenvertaisuudesta taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien nauttimisessa.</p>	<p>Syrjinnänvastaisen lainsäädännön uudistaessa:</p> <p>a) soveltamisala yksilöiden harjoittamaan syrjintään</p> <p>b) institutionaalista kehystä</p> <p>Osallistava rasismiin ja syrjinnän vastaisen toimintaohjelman toimeenpano</p> <ul style="list-style-type: none"> - erityisesti TSS-näkökulmasta; - huomiota etnisten vähemmistöjen näkyvyyden lisäämiseen
	<p>Oikeus koulutukseen</p> <p>46. ...Komitea on huolestunut myös siitä, että <u>romanioppilaisiin</u> suhtaudutaan koulussa edelleen syrjivästi, he keskeyttävät koulunkäynnin muita useammin ja heitä opetetaan tosiasiallisesti usein eri luokissa kuin muita, vaikka sopimusvaltio onkin omaksunut inklusion periaatteen koulutusjärjestelmässään (13 ja 14 artikla).</p>	<p>Sisällyttää opetussuunnitelmiin ymmärtävyyden ja suvaitsevaisuuden edistämisen sekä syrjintäkiellon;</p> <p>Opetushenkilöstölle koulutusta;</p> <p>Toimenpideohjelman kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskas-</p>

	<p>47. Komitea muistuttaa, että kiusaaminen ja syrjintä estävät nauttimasta oikeutta koulutukseen ja suosittelee, että sopimusvaltio sisällyttää koulujen opetussuunnitelmiin ymmärtävyyden ja suvaitsevuu den edistämisen sekä syrjintäkiellon ja antaa opetushenkilöstölle tarvittavaa koulutusta näistä aiheista, mukaan lukien yhdenvertaisuuslain ja naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain säännökset.</p> <p>Komitea suosittelee myös, että kun sopimusvaltio panee täytäntöön toimenpideohjelman kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa, se seuraa toimenpideohjelman vaikuttavuutta.</p> <p>Lisäksi komitea toistaa aiemman suosituksensa vaatien sopimusvaltiota varmistamaan kaikkien lasten, myös maahanmuuttajataustaisten ja <u>romanilasten</u>, yhdenvertaiset mahdollisuudet saada inklusiivista opetusta.</p> <p>Komitea suosittelee myös, että sopimusvaltio puuttuu koulunkäynnin keskeyttämisen sosioekonomisiin juurisyihin ja varmistaa, että kaikkien koulutustasojen opetusjärjestelmät vastaavat erilaisista sosiaalisista ja kulttuuritaustoista tulevien oppilaiden tarpeita.</p>	<p>vatuksessa vaikuttavuuden seuraaminen;</p> <p>Mahdollistaa mm. romanilasten oikeus inklusiiviseen opetukseen;</p> <p>Koulunkäynnin keskeyttämisen sosioekonomiset juurisyihin puuttuminen.</p>
<p>Rotusyrjinnän poistamista käsittelevä komitea 2017 (CERD/C/FIN/CO/23)</p>	<p>Tilastot</p> <p>6. Komitea arvostaa sopimusvaltion toimittamia tilastoja väestönsä koostumuksesta ja työllisyydestä. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut siitä, etteivät nämä tiedot anna kattavaa kuvaa siitä, miten eri ryhmät, kuten <u>romanit</u>, venäjän- ja vironkieliset, somalit ja saamelaiset, pystyvät nauttimaan taloudellisista ja sosiaalisista oikeuksistaan (1 artikla).</p> <p>7. Komitea palauttaa mieliin tarkistetut raportointiohjeensa (ks. CERD/C/2007/1, kohdat 10 ja 12) ja</p> <p>suosittelee, että sopimusvaltio eriyttää tiedonkeruunsa jatkossa siten, että se käyttää erilaisia etnisen monimuotoisuuden indikaattoreita ja sallii vastaajien vastata nimettöminä sekä valita, miten he identifioivat itsensä. Tämän eriyttämisen tarkoituksena on luoda riittävä empiiri-</p>	<p>Eritelty tiedonkeruu</p>

	<p>nen perusta sellaisen politiikan kehittämiseksi, jolla pyritään tehostamaan kaikkien mahdollisuuksia nauttia yhdenvertaisesti kaikkia yleis-sopimuksella suojattuja oikeuksia ja helpottamaan tilanteen seuranta.</p>	
	<p>Vihapuhe, rotuvihaan yllyttäminen ja viharikokset</p> <p>10. Komitea tervehtii tyytyväisyydellä sopimusvaltion <i>Ei vihapuheelle</i> -hanketta (2013–2015) sekä rikoslain muutosta (511/2111), jolla säädetään rangaistavaksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan sekä törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja säädetään näiden tekojen rangaistuksista. Komitea pitää myönteisenä myös niitä sopimusvaltion toimia, joilla se on vuonna 2016 ja alkuvuonna 2017 pyrkinyt ehkäisemään ja käsittelemään vihapuhetta ja viharikoksia. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut rasistisiin motiiveihin perustuvien viharikosten huomattavasta ja kasvavasta esiintyvyydestä sekä siitä, että suhteellisen harvat viharikokset ovat johtaneet syytteen nostamiseen. Komitea panee huolestuneena merkille kasvavan vihamielisyyden ulkomaalaistaustaisiksi oletettuja ihmisiä, kuten <u>romaneja</u>, muslimeja, somaleja, venäläisiä ja ruotsinkielisiä, kohtaan. Komitea huolestuttaa myös se, että vuosina 2015 ja 2016 kirjattiin toistakymmentä turvapaikanhakijoihin kohdistettua väkivaltaista hyökkäystä, muun muassa tuhopolttoja. Komitea panee merkille syvästi huolestuneena, että rasismiksi ja muukalaisvihaksi katsottava maahanmuuttajavastainen puhe on lisääntynyt poliitikkojen keskuudessa, vaikka kaikki eduskuntapuolueet allekirjoittivat vuonna 2015 Euroopan poliittisten puolueiden peruskirjan rasismista vapaasta yhteiskunnasta (2, 4 ja 6 artikla).</p> <p>11. Komitea palauttaa mieliin yleissuosituksensa nro 35 (2013) rasistisen vihapuheen torjunnasta ja suosittelee, että sopimusvaltio</p> <p>a) tutkii tehokkaasti rasistisen vihapuheen, yllyttämisen rotuvihaan ja rotuun perustuvat väkivaltatapaukset sekä kohdistaa asianmukaiset syyte- ja seuraamustoimet niihin, jotka ovat vastuussa näistä teoista;</p> <p>b) antaa pakollista ja jatkuvaa koulutusta viharikoksista ja yhdenver-</p>	<p>a) Rasistisen vihapuheen, rotuvihaan yllyttämisen ja rotuun perustuvien väkivaltatoimien tutkinta ja syyte- ja seuraamustoimet;</p> <p>b) Koulutus viharikoksista ja yhdenvertaisuudesta lainkäyttöviranomaisille;</p> <p>c) virkamiesten ja poliitikkojen rasistisen vihapuheen ja muukalaisvihamielisten lau-</p>

	<p>taisuudesta kaikkien tasojen lainkäyttöviranomaisille;</p> <p>c) tuomitsee julkisesti virkamiesten ja poliitikkojen rasistisen vihapuheen ja muukalaisvihamieliset lausunnot muun muassa verkkoviestimissä, irtisanoutuu niistä julkisesti ja kehottaa poliitikkoja varmistamaan, etteivät heidän julkiset lausuntonsa osaltaan edistä suvaitsemattomuutta, leimaamista ja yllyttämistä vihaan;</p> <p>d) antaa seuraavassa raportissaan tilastotiedot viharikosten, niitä koskevien tuomioiden ja niiden tekijöille tuomittujen rangaistusten määrästä ja luonteesta sekä näiden rikosten uhreille mahdollisesti myönnettyistä korvauksista.</p>	<p>suntojen tuomitseminen;</p> <p>d) Viharikoksia koskevat tilastot seuraavassa raportissa (tuomiot, rangaistukset, korvaukset)</p>
	<p>Romaniyhteisöt</p> <p>12. Samalla, kun komitea toteaa romanikielen opetusta saavien oppilaiden määrän kasvaneen ja kiittää sopimusvaltiota tämän ansiokkaasti laaditusta romanipoliittisesta ohjelmasta, komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että useimmat romanit kohtaavat vieläkin syrjintää taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien nauttimisessa, etenkin työn, asunnon ja koulutuksen saannissa (5 artikla).</p> <p>13. Komitea viittaa yleissuositukseensa nro 32 (2009) yleissopimuksen mukaisten erityisten toimenpiteiden tarkoituksesta ja soveltamisalasta sekä romanien syrjintää koskevaan yleissuositukseensa nro 27 (2000).</p> <p>Komitea suosittelee, että sopimusvaltio tehostaa toimiaan romanien integroimiseksi työ- ja asuntomarkkinoille, romanilasten osallistamiseksi koulutukseen sekä romanikielen opetuksen edistämiseksi.</p> <p>Lisäksi komitea suosittelee, että sopimusvaltio antaa seuraavassa raportissaan komitealle tiedot toteuttamiensa toimien konkreettisista tuloksista.</p>	<p>Romanien työllisyyden, asumisen, koulutuksen ja romanikielen opetuksen tehostaminen.</p> <p>Seuraavassa raportissa tiedot toimien tuloksista.</p>
<p>Lapsen oikeuksien komitea 2011</p>	<p>Tietojen kokoaminen</p> <p>18. Komitea on huolestunut siitä, ettei haavoittuvassa asemassa olevien</p>	<p>Tiedonkeruu eriteltyjen tietojen, kuten etnisen taustan mukaan.</p>

<p>(CRC/C/FIN/CO/4)</p>	<p>lasten, kuten köyhien, vammaisten, vähemmistö- tai maahanmuuttajataustaisten ja vaihtoehtoisessa hoidossa olevien lasten, elinoloista ole käytettävissä riittävästi tietoja. Lisäksi komitea on huolestunut siitä, että lasten hyväksikäyttöä ja laiminlyömistä sekä heihin kohdistuvaa väkivaltaa ja heille annettavia palveluja on tilastoitu vain niukasti.</p> <p>19. Komitea kehottaa sopimusvaltiota vahvistamaan yleissopimuksen täytäntöönpanoa koskevaa tilastointijärjestelmää ja tilastollista analysointia sekä varmistamaan, että sopimusvaltiossa kootaan ja käyte-tään tietoja, joiden perusteella politiikan ja ohjelmien parissa toimivil-le tiedotetaan köyhyydestä, väkivallasta, vammaisista lapsista, vä-hemmistö- ja maahanmuuttajataustaisista lapsista ja perheestään ero-tetuista lapsista.</p> <p>Komitea suosittelee, että sopimusvaltio vahvistaa edelleen valmiuksi-aan koota ja analysoida järjestelmällisesti muun muassa iän, suku-puolen ja <u>etnisen taustan</u> mukaan eriteltäviä tietoja kaikista alle 18-vuotiaista henkilöistä yleissopimuksen koko soveltamisalalta kaikkial-ta sen alueelta.</p>	
	<p>Yhdenvertaisuus</p> <p>25. Komitea panee merkille sopimusvaltion pyrkimykset uudistaa yhdenver-taisuuslakia laajentamalla sen soveltamisalaa sekä sopimusvaltion suunni-telmat perustaa lapsisiasiamiehen toimisto. Komitea on kuitenkin huolestu-nut siitä, että vammaisia lapsia, maahanmuuttaja- ja pakolaislapsia sekä etnisiin vähemmistöihin kuuluvia lapsia, kuten <u>romaneja</u>, syrjitään. Komitea on huolestunut myös <u>romaniväestön</u> sosiaalisesta syrjäytymisestä ja raken-teellisesta syrjinnästä, joka lisää päihteiden käyttöä ja mielenterveyson-gelmia ja heikentää romanilasten elintaso.</p> <p>26. Komitea kehottaa sopimusvaltiota tehostamaan pyrkimyksiään torjua kaikkia syrjinnän muotoja, mukaan lukien vammaisiin lapsiin, maahanmuuttaja- ja pakolaislapsiin sekä etnisiin vähemmistöihin kuuluviin lapsiin kohdistuva syrjintä.</p> <p>Lisäksi komitea suosittelee, että sopimusvaltio asettaa keskeiselle</p>	<p>Mm. etnisiin vähemmistöihin kohdistuvan syrjinnän torjunta.</p> <p>ROMPO:n mukaisesti tehostettava etnisen syrjinnän ja sosiaalisen syrjäytymisen torjun-taa, ja romanilapsille riittävä elintaso.</p> <p>Seuraavassa raportissa tietoa toimista, joilla toteutetaan Durbanin loppuasiakirjan sisäl-töä.</p>

	<p>sijalle julkisissa ohjelmissaan syrjinnän estämisen ja poistamisen muun muassa joukkoviestinten ja koulutusjärjestelmän avulla. Sopimusvaltion olisi erityisesti <u>kansallisen romanipoliittisen ohjelman</u> mukaisesti tehostettava toimia, joilla torjutaan <u>romanien</u> etnistä syrjintää ja sosiaalista syrjäytymistä, sekä varmistettava kaikille <u>romanilapsille</u> riittävä elintaso.</p> <p>Komitea suosittelee, että sopimusvaltio antaa seuraavassa määräaikaisraportissaan tietoja niistä lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen kannalta merkittävistä toimista ja ohjelmista, jotka sopimusvaltio on toteuttanut noudattaakseen vuoden 2001 rasismia, rotusyrjintää, muukalaisvihaa ja niihin liittyvää suvaitsemattomuutta käsittelevässä maailmankokouksessa hyväksytyjä julistusta ja toimintasuunnitelmaa sekä vuoden 2009 Durbanin tarkistuskokouksen loppuasiakirjaa.</p>	
	<p>Koulutus, mukaan lukien ammatillinen koulutus ja ohjaus</p> <p>52. Komitea on huolestunut niistä ongelmista, joita haavoittuvassa tilanteessa olevat lapsiryhmät, kuten <u>romanilapset</u>, kohtaavat koulutusjärjestelmässä. Nämä ongelmat näkyvät esimerkiksi koulupoissaolojen suurena määränä, heikkoina oppimistuloksina, erityisopetukseen osallistuvien lasten suurena määränä ja koulupudokkaiden suurena määränä.</p> <p>53. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio</p> <p>a) lisää opettajien tietoutta eri kulttuureista ja lasten kokemista ongelmista sekä palkkaa kouluihin nykyistä enemmän <u>romanitaustaisia ammattihenkilöitä</u> muun muassa avustajiksi erityistarpeita omaaville lapsille tukeakseen paremmin lapsia ja heidän perheitään,</p> <p>b) sisällyttää vähemmistöjen oikeudet opettajien koulutukseen ja koulujen opetussuunnitelmiin;</p> <p>c) kannustaa nykyistä useampia vanhempia, joiden lapset eivät ole päivähoidossa, ilmoittamaan lapsensa varhaiskasvatusohjelmiin, jotta heidän suomen kielen taitonsa ja sosiaaliset taitonsa kehittyisivät ja kouluun siirtymisensä helpottuisi ja jotta epäonnistuminen koulun-</p>	<p>a) opettajien tietoisuuden lisääminen eri kulttuureista sekä lisää romanitaustaista kouluhenkilökuntaa</p> <p>b) sisällyttää vähemmistöjen oikeudet koulutussuunnitelmiin ja opettajien koulutukseen</p> <p>c) enemmän lapsia varhaiskasvatukseen.</p>

	käynnissä ja koulupudokkuus estettäisiin.	
	<p>Alkuperäiskansoihin ja vähemmistöihin kuuluvat lapset</p> <p>63. Komitea on huolestunut siitä, että romani- ja saamelaisvähemmistöihin kuuluvat lapset eivät saa romanin ja saamen kielillä terveydenhuoltopalveluja, mielenterveyspalvelut mukaan lukien, eivätkä terapiaa ja psykiatrista hoitoa. Komitea on huolestunut myös siitä, että romanin ja saamenkielisten koulutuspalvelujen ja virkistystoimintojen taso on riittämätön ja että tällaiset saamenkieliset palvelut ja toiminnat rajoittuvat saamelaisten pääasiallisille asuinalueille.</p> <p>64. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio</p> <p>a) seuraa ja arvioi <u>romani-</u> ja saamelaislasten oikeuksien huomioon ottamista kansallisissa suunnitelmissa ja ohjelmissa;</p> <p>b) varmistaa, että <u>romani-</u> ja saamelaislapsilla, myös saamelaisalueen ulkopuolella asuvilla saamelaislapsilla, on oikeus kulttuurisensitiivisiin koulutus- ja terveydenhuoltopalveluihin omalla kielellään;</p>	<p>a) romanilaisten oikeuksien huomioiminen suunnitelmissa ja ohjelmissa</p> <p>b) Romanilasten oikeus kulttuurisensitiivisiin koulutus- ja terveydenhuoltopalveluihin omalla kielellään.</p>
YK:n yleismaailmalinen määräaikaistarkastelu (UPR) 2022 (A/HRC/WG.6/41/L)	6.121 Take further measures that will centre on issues of inclusive education for children from vulnerable groups or at the risk of marginalization, such as Roma children (Armenia);	Inklusiivinen koulutus keskittyen haavoittuviin ryhmiin, kuten romanilapsiin.
	6.123 Take further steps to promote equal opportunities for the Roma community in education and employment (India);	Romaniyhteisön yhdenvertaiset mahdollisuudet koulutuksessa ja työssä.
	6.124 Strengthen measures to ensure equal access to education for all girls and boys, including Roma and those with a migrant background (Peru);	Yhdenvertainen koulutukseen pääsy, ml. romaneille.
	6.200 Step up efforts to ensure the quality of life of the Sami People and the Roma People. In particular, solve issues related to the return of land, employability, salaries, stigmatization, and others (Chile);	Varmistaa hyvä elämänlaatu romaneille.

<p>YK:n itsenäinen asiantuntija ikääntyneiden henkilöiden ihmisoikeuksien nautinnasta 2022 (A/HRC/51/27/Add.1)</p>	<p>1. Tiedot</p> <p>66. Yksi itsenäisen asiantuntijan raporteissa korostetuista asioista on se, että on tärkeää tarjota eriteltyjä tietoja, jotta voidaan tiedottaa, suunnitella ja seurata asianmukaisia oikeuksiin perustuvia politiikkoja ja vastauksia eri etnisistä taustoista tuleville ikääntyneille. Sama asia tuotiin esille myös edeltävän itsenäisen asiantuntijan maavierailussa ja temaattisissa raporteissa...</p>	<p>Eritelty tiedonkeruu, mm. etnisyyden perusteella.</p>
	<p>68. Vaikka on kiitettävää, että Suomen sosiaaliturvajärjestelmä koskee kaikkia maan asukkaita heidän oikeudellisesta tai etnisestä asemastaan riippumatta, eriteltyjen tietojen avulla voidaan antaa tietoa eri ohjelmiin, jotta niissä voidaan huomioida niitä eniten tarvitsevat, mukaan lukien tietyt haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, joita ei muuten saada tavoitettua. Tämä on linjassa rotusyrjinnän poistamista käsittelevän komitean Suomea koskevien 20.–22. määräaikaisraporttien loppupäätelmän kanssa.¹</p>	<p>Eriteltyä tiedonkeruuta sosiaaliturvan räätälöimiseksi, ml. ulkopuolelle jäävät heikommassa asemassa olevat.</p>
	<p>69. Lisäksi vanhusen hyväksikäytön osalta kaikki väkivallan, hyväksikäytön ja laiminlyönnin muodot olisi otettava huomioon tilastoissa.</p> <p>Naisiin kohdistuvan väkivallan osalta itsenäinen asiantuntija korostaa, että ikääntyneitä naisia koskeviin tietoihin on sisällytettävä iän ja muiden tekijöiden mukaan eriteltyjä tietoja, kuten alkuperäisväestö-, maahanmuuttaja-, vähemmistö- tai muusta taustasta. Hallitus voi toteuttaa mielekkäitä toimenpiteitä vain riittävällä tietopohjalla.</p>	<p>Vanhusen hyväksikäyttö ja laiminlyönnit huomioitava tilastoissa.</p> <p>NKV:n osalta tiedonkeruu ikäryhmittäin ja muiden tekijöiden mukaan.</p>
	<p>3. Syrjintä ja intersektionaalisuus</p> <p>75. Palvelujen tarjoamisessa olisi otettava huomioon erityisesti lesboja, homoja, biseksuaaleja, transsukupuolisia ja intersukupuolisia, alkuperäiskansataustaisia tai etnisen taustan omaavia ikään-</p>	<p>Palvelujen tarjoamisessa olisi otettava huomioon erityisesti eri vähemmistöön kuuluvien ikääntyvien erityistarpeet.</p>

¹ [CERD/C/FIN/CO/20-22](#), kohta 7.

	<p>tyneitä koskevat erityistarpeet, jotta heille voidaan tarjota kulttuurin huomioon ottavia terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluja...</p>	
	<p>76. Tiedon puute terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen saatavuudesta ja niiden hakemisesta luo esteitä ikääntyneille naisille ja kielellisten, uskonnollisten ja etnisten vähemmistöjen jäsenille sekä pakolaisille ja maahanmuuttajille.</p> <p>Terveys- ja sosiaalipalvelujen ammattilaisille olisi annettava koulutusta ihmisoikeuksista ja kulttuurin huomioon ottamisesta. Hallituksen tulisi harkita kulttuurin huomioon ottavan koulutuksen rahoituksen lisäämistä tällaisille ammattilaisille.</p>	<p>Tiedon puute sote-palveluista esteenä.</p> <p>Sote-ammattilaisille koulutusta ihmisoikeuksista ja kulttuurin huomioimisesta.</p>
	<p>77. Kieleen sekä etniseen ja alkuperäistaustaan perustuva syrjintä syvenee ikääntyneiden kohdalla. Muiden kuin suomea äidinkielenään puhuvien dementiaa sairastavien henkilöiden tarkoituksenmukaisten ja kulttuurin huomioon ottavien palvelujen suunnittelussa tulisi huomioida, että ikääntyneet dementiaa sairastavat saattavat palata käyttämään alkuperäistä kieltään ja menettää aiemman kykynsä kommunikoida toisella kielellä.</p>	<p>Kieleen ja etniseen perustuva syrjintä.</p>
	<p>6. Digitalisaatio, koulutus ja elinikäinen oppiminen</p> <p>88. Vaikka verkkopalveluja käyttävien ikääntyneiden osuus on kasvussa, saavutettavuusongelmia on edelleen muun muassa sellaisten ikääntyneiden kohdalla, joilla ei ole digitaalista lukutaitoa joutuessa ohjauksen ja koulutuksen puutteesta tai kyvyttömyydestä pysyä mukana nopeassa ja muuttuvassa teknologiassa, mukaan lukien sähköinen tunnistautuminen pankkeja varten. Itsenäisen asiantuntija korostaa, että sähköisille palveluille tai säännöksille tarvitaan edelleen pikaisesti vaihtoehtoja, jotta digitaalisiin palveluihin liittyvä tuki voidaan vakiinnuttaa. Myös selkokieltä tarvitaan joillekin ikääntyneille, erityisesti ikääntyneille maahanmuuttajille, lukutaidottomille ikääntyneille ja kielellisiin, uskonnollisiin tai etnisiin vähemmistöihin kuuluville ikääntyneille, jotta voidaan varmistaa</p>	<p>Verkkopalveluiden saavutettavuusongelmat:</p> <p>Sähköisille palveluille tarvitaan edelleen paikaisesti vaihtoehtoja.</p> <p>Selkokieltä tarvitaan joillekin ikääntyneille (eri vähemmistöt).</p>

	tietoon perustuva päätöksenteko.	
	<p>8. Riittävä elintaso</p> <p>100. Hän kannustaa hallitusta kiinnittämään enemmän huomiota niiden ikääntyneiden romanien, saamelaisten ja muiden kielellisiin, uskonnollisiin tai etnisiin vähemmistöihin kuuluvien tarpeisiin, jotka asuvat maaseutu- ja syrjäseuduilla sekä taajamissa. On olennaisen tärkeää suunnitella ja toteuttaa käyttökelpoisia liikenne- ja infrastruktuurivaihtoehtoja ikääntyvälle väestölle, jotta varmistetaan heidän mahdollisuutensa käyttää keskeisiä palveluja.</p>	Huomiota maa- ja syrjäseudulla asuvien eri vähemmistöihin kuuluvien ikääntyneiden tarpeisiin.
EUROOPAN NEUVOSTO		
Valvontaelin	Suositus	Tiivistelmä
Euroopan neuvoston Ministerikomitean suositukset kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanosta Suomessa (FCNM) 2020 (CM/ResCMN(2020)1)	10...Lisäksi viranomaisten olisi lisättävä ponnistelujaan <u>romanikielen</u> ja karjalan kielten elvyttämiseksi edistämällä aktiivisesti näiden kielten opetusta ensimmäisenä kielenä kouluissa;	Romanikielen elvyttäminen edistämällä opetusta ensimmäisenä kielenä.
Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuu-den vastaisen komission (ECRI) Suomea koskeva viides raportti (CRI(2019)38)	<p>2. Vihapuhe</p> <p>Tiedot</p> <p>29. ECRI suosittaa, että viranomaiset perustavat kattavan tiedonkeruujärjestelmän, jolla saadaan yhtenäinen ja yhdenmukainen kuva rasistisista ja homo/transfobisista vihapuhe- ja viharikostapauksista, jossa tiedot ovat täysin eritelty rikostyyppin, vihamotivaatiotyyppin ja kohderyhmän mukaan ja joka sisältää myös tiedot oikeudellisesta</p>	Tiedonkeruu vihapuheesta.

	<p>seurannasta ja tuloksista. Lisäksi tietojen tulee olla yleisesti saatavilla.</p>	
	<p><u>Romanit</u></p> <p>86. ECRI suosittaa, että viranomaiset varmistavat, että</p> <p>(i) kansallisen romanistrategian toteutukseen (2018-2022) osoitetaan riittävä rahoitus;</p> <p>(ii) paikalliset ja alueviranomaiset ovat täysin sitoutuneita strategian toteutukseen ja ettei aluehallinnon uudistus keskeytä romanitoimintojen rahoitusta ja toteutusta;</p> <p>(iii) romanilasten oppivelvollisuuden täyttämistä nousee merkittävästi;</p> <p>(iv) romanien työttömyysaste pienenee merkittävästi mm. tukemalla laajempaa ammatillisten koulutusohjelmien käyttöä.</p>	<p>i) ROMPO2 riittävä rahoitus</p> <p>ii) paikallis- ja aluehallintoviranomaiset sitoutuneita ROMPO:n toteutukseen eikä aluehallinnon uudistus keskeytä toteutusta</p> <p>iii) romanilasten oppivelvollisuuden täyttämistä</p> <p>iv) romanien työttömyysaste</p>
<p>Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä (GREVIO/Inf(2019)9)</p>	<p>51. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia</p> <p>b. tukemaan tutkimusta erityisiin uhriryhmiin, kuten maahanmuuttajainaisiin ja <u>etnisten vähemmistöjen naisiin</u>, kohdistuvasta väkivallasta;</p>	<p>b) tutkimusta mm. etnisten vähemmistöjen naisiin kohdistuvasta väkivallasta.</p>
	<p>104...Lisäksi on parannettava tietoisuutta naisiin kohdistuvan väkivallan eri muodoista sekä kulttuurisensitiivisyyttä <u>kansallisiin vähemmistöihin</u>, kuten saamelaisiin, ja muihin Suomen erityisiin naisryhmiin kuuluvien naisten erityistä tilannetta kohtaan. Tällä tietoisuuden parantamisella on pyrittävä tarjoamaan asianmukaista tukea, joka on sovitettu kaikkien uhrien yksilöllisiin erityispiirteisiin, oikeuksiin ja tarpeisiin sekä ylittämään kieliesteet.</p>	<p>Naisiin kohdistuvan väkivallan tietoisuuden parantaminen sekä kulttuurisensitiivisyyttä.</p>
	<p>117...Lisäksi GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia arvioimaan, miten turvakodit ovat käytännössä saavutettavissa vammaisille naisille,</p>	<p>Turvakotien saavutettavuus romaninaisille.</p>

	eri <u>romaniyhteisöjen naisille</u> ja päihdeongelmallisille naisille.	
Ministerikomitean suositukset alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskeva eurooppalaisesta peruskirjasta 2018 (CM/RecChL(2018)5)	<p>Ministerikomitea...suosittelee, että Suomen viranomaiset ottavat huomioon kaikki asiantuntijakomitean havainnot ja suositukset sekä kiireellisesti</p> <p>3. lisäävät ja parantavat romanikielisten opettajien koulutusta, laajentavat romanikielisen oppimateriaalin tuotantoa ja lisäävät romanikielen opetustarjontaa;</p> <p>4. ryhtyvät toimiin lisätäkseen tietoisuutta Suomen alueellisista kielistä ja vähemmistökielistä sekä suvaitsevuutta niitä kohtaan.</p>	<p>3. Romanikieliset opettajat, opetusmateriaali ja -tarjonta.</p> <p>4. Tietoisuus vähemmistökielistä ja suvaitsevaisuus niitä kohtaan</p>
Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun Nils Muižnieksin Suomea koskeva raportti (CommDH(2012)27)	<p>Suomessa rasismin ja muukalaisvihan kohteeksi joutuvat todennäköisimmin <u>romanit</u>, venäjänkieliset ja somalit...</p> <p>Suomen viranomaiset toteuttavat <u>romanipoliittista ohjelmaa</u>, mutta ihmisoikeusvaltuutetun mielestä romanien aktiivisempi osallistuminen tähän prosessiin olisi tarpeen....</p> <p>Tämänhetkisen tiedon valossa on selvää, että etnisten vähemmistöjen kohtaamaan työsyryntään, koulukiusaamiseen ja viharikoksiin on puututtava ensi tilassa.</p>	<p>Romanien aktiivisempi osallistuttaminen ROMPO-prosessiin.</p> <p>Etnisten vähemmistöjen syrjintä töissä ja koulussa sekä viharikokset.</p>